Ч. 66 | Четвер 23 марця (4 цьвітня) 1895. | Рік V.

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за вложенем оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Ільона і в ц. к. Старостах на провінциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Ще кілька слів про еміґрацию наших селян.

Добре то кажуть: „Удар в стіл а ножиці відозвуть ся“. Нинішний „Галичанин“ заговорив в своїх новинках про еміґрацию селян до Росиї і каже там, що ми страшимо наших селян москалями та шизмою. Єму стало очевидно маркотно ізза того, що ми написали про москвофільских аґентів і він відозвав ся, та старає ся покривати москвофільску аґітацию між селянами бодай в той спосіб, що силує ся показати, що ми лиш страшимо селян. Ну, то не правда. Ми не страшимо нікого, а тим менше селян. Прецї недавно тому ми виразно написали: Вольному воля а спасенному рай! Ми не хочемо нікого спиняти, кому забагло ся позбути ся послїдного кусня землї та віддавати ся в кігтї безсовістних і немилосердних аґентів і покидати рідний край. Але ми не можемо не остерігати наших селян перед якими небудь аґентами все одно, чи нашими доморослими москвофільскими, чи заграничними бразилійскими. При тім ми опираємо ся на фактах і не говоримо голословно. Таке обдурюванє наших селян, як то допускав ся свого часу Федор Білецкий, котрий, доки сидів в Галичинї, був сам москвофільским аґентом, а коли перенїс ся до Росиї, хотів очевидно стати головою тих аґентів і добирав собі в Галичинї у Львові та на провінциї підручних аґентів, що ворохобили селян до еміґрациї — то чей не страшенє „москалями“ або яким там ґр. Ігнатєвом. Як би „Галичанин“ був написав, що ми страшимо москвофілами та москвофільскими аґентами, то ще може мав би був рацию, бо і єсть чим страшити. Коли москвофільскі аґенти могли звабити 20 руских родин селяньских і нагнати їх в руки свому проводиреви, котрий відтак здер з них 14.000 рублїв, і як би таки не правдивий Москаль ґр. Ігнатєв, що взяв наших селян в оборону, то був би їх пустив з торбами — то єсть прецї чим страшити. Та ж тї москвофили і їх аґенти навіть не роблять в користь Москалїв, лиш самих таки Москалїв, де можуть, обдурюють. Та-ж той сам Білецкий хотів обдурити навіть росийскі власти та росийский банк на яких 12.000 зр. Або й тота істория з землями на Кавказї, чи тако-ж не просте обманьство? Наш темний селянин, що не знає о сьвітї певно в усе то повірить, але хто знає правдивий стан річи, той повинен їх остерігати. Тї москвофили та їх аґенти навіть не заслугують по правдї на назву москвофілів, бо то прості дурисьвіти, котрі обдурюють так само і Москалїв, як наших селян, лиш що Москалї не такі дурні, та не дуже дають ся обдурювати; ми їх називаємо лиш длятого москвофілами, що они нїби то показують ся великими приятелями Москалїв, та чіпають ся їх мови, котру хотїлиби накинути й нашому народови, щоби єго зруйнувати та знищити, а Москалеви показати тим, як дуже они єму прихильні — нехай їм відтак за ту їх прихильність добре заплатить.

Отже перед такими то людьми, перед простими дурисьвітами остерігаємо наших селян, але не страшимо їх. Коли хто має охоту віддати ся в кігтї якого москвофільского аґента, то нехай іде чи на Кавказ чи на Сибір — побачить аж тогди, але вже запізно, куди завів єго той аґент. Та ще добре би було, коби він туди дістав ся, а то найскорше може бути, що один або другий селянин наш застрягне таки десь недалеко за кордоном на Волини, а там власти росийскі возмуть єго в свою опіку та як бродягу відошлють шупасом назад за границю. Прецї й торік була така сама істория з нашими селянами.

То само, що о москвофільских аґентах, можна сказати і о бразилійских. Ми повтаряємо ще раз то само, що вже кілька разів казали: наші селяни, котрі ідуть до Бразилиї, запродають ся просто в неволю, ідуть хиба на вічну тяжку роботу в хосен тамошним плянтаторам. Хиба треба ліпшого доказу на то, що цїле зворохобленє наших селян до виходу до Бразилиї було лиш простим обманьством, коли з італїяньского міста Удини утїк той аґент, що вербував селян до Бразилиї, а 200 наших селян зруйновавшись до послїдка вертають тепер назад до краю? А мимо того горячка еміґрацийна не устає. От тепер доносять з Перемишлян, що місто се виглядає цїлими днями, як би там був великий ярмарок. Множество селян стоїть цїлими годинами перед будинками Старостві та Ради повітової і одні домагають ся виданя пашпортів на виїзд за границю, другі, розумнїйші, котрі довідали ся від тих нещасливих, що вернули з Удини, чим то пахне еміґрация, просять о роботу. А мимо того суть такі, котрі не дають ся нїчим відстрашити і конче хотять їхати до Бразилиї. Староство видає їм пашпорти, бо переконало ся, що нашого темного селянина не можна нїяк відвести від єго нерозважної гадки, коли єму противити ся.

Отже як тут і чим страшити того, котрий нїчого не лякає ся і хоче на осліп гнати в найбільшу нужду? Ми длятого ще раз кажемо: не страшимо нїкого, кождому прецї вольна воля; але остерігаємо всїх, що мають охоту покидати рідний край, щоби стерегли ся безсовістних аґентів, все одно чи москвофільских чи бразилійских.

4)

Чи суть на Марсї люди?

(Вислїдки послїдних спостережень звіздарских на планетї Марсї.)

(Конець).

Найбільшою загадкою були й суть для нас канали на марсї і для того то минувшого року майже вся увага звіздарів була головно на них звернена. Специяльно же слїдив за ними Льовель в Арізонї. Зберемо отже коротенько все то, що торік вислїджено на марсї.

Насамперед переконано ся, що на марсї єсть дїйстно вода, що з неї творить ся пара, а з тої знов в малій скількости хмари; що оба бігуни суть вкриті ледом і снїгами; добачено, що лїд на полудневім бігунї стопив ся — в червню займав він ще 400 миль простору. Спостережено також і то з'явище, котре вже раз і давнїйше добачено, а іменно, що в тім місци, де був снїг, показало ся якесь темне пятно. Такі темні пятна видко і деинде на марсї, а з того, як від них відбиває ся сьвітло сонця, можна пізнати, що то вода. Здаєсь також, що на полудневім бігунї видко ще й землю, котра хоч і не зовсїм суха, але єсть так близько під водою, що відбиває ся з від неї темнїйшою барвою.

Що-до самих каналів, то зроблено такі спостереженя: Канали на марсї, каже Льовель, суть по цїлій єго суши розкинені цїлою сїтию і творять трикутники, так, що зараз на перший погляд мусить прийти на гадку, що они розложені там з певним якимсь пляном і в певній цїли. Де тоті канали сходять ся, там видко темнїйші місця, а таких місць начислено вже пів сотки. Минувшого лїта були тї канали сино-зеленавої барви, зовсїм такої самої, як і моря, в котрі декотрі з них впадають. Всї они були так прості, що не можна би нїяк і погадати собі, що їх утворила природа. Від часу, коли їх видів Скіяпареллї (від 1882 до 1890), настали на них многі зміни. Особливо дивно виглядав канал, званий Фазіс; він був тепер подвійний, але не в тім значіню, як звичайно. Побіч давного каналу ішов тепер ще й другий, але устє давного було вже в иншім місци, підчас коли другий канал кінчив ся близько того місця, де було устє давного. Ще дивнїйший той факт, що через два марсові острови, Геллас і Енотрія переходили два канали, котрі перетинали ся простокутно і то як-раз на самій серединї тих островів. Що тї канали служать до спроваджуваня води, то річ певна, бо добачено, що они зачинають подвоювати ся звичайно на весну і в осени, отже в часах, коли на марсї настає пора повений походяча з полудня або з півночи.

Як же-ж тепер пояснити тї канали на марсї та їх здвоюванє? Першим сьмілим здогадом було, що тї канали суть дїлом рук якихсь людий, що жиють на марсї. Против того промавляє то, що будова таких каналів після наших поглядів єсть просто неможлива, а відтак здвоюванє каналів, котре відбуває ся до кількань найцять годин і єсть для нас просто непонятне. Яким чином може коло одного каналу до 48 годин утворити ся другий на кількасот кільометрів довгий і кількадесять кільометрів широкий? Француский учений, Менїє, поставив здогад, що здвоюванє ся каналів єсть просто лиш оптичним з'явищем. У воздусї марсовім єсть мрака, в котрій відбивають ся канали на поверхни марса і для того ми видимо їх подвійно. Наконець єсть ще й такий здогад, що цїлий марс єсть покритий ледом і що на нїм осїдає з воздуха вуглева кислота, а канали на марсї то лиш хмари з тої кислоти. Сам Скіяпареллї, котрий зі всїх доси слїдив найдокладнїйше за марсовими каналами, не годить ся на нїякий із сих здогадів і клонить ся більше до того погляду, що канали на марсї суть утворені природою. Що они зовсїм рівні і прості, то не повинно нас дивувати, бо прецї й в природї знаходимо богато таких річий, котрі суть так утворені, як би їх зробила людска рука, от хоч би н. пр. лиш всїлякі кришталї зі своїми рівними боками.

Наконець добачено торік на марсї ще одно цїкаве з'явище. В тім місци, де на марсї, коли на него сьвітить сонце, кінчить ся ясність (день), а зачинає ся темнота (ніч), добачено якісь сьвітячі точки. З многих спостережень можна здо-

Перегляд політичний.

На вчерашнім засіданю комісиї буджетової вели ся наради над управильненем валюти і удержавнення зелізниць. Пос. Лупул домагав ся, щоби поспішний поїзд з Відня до Львова ішов від 1 мая аж до Черновець.

Межи віденьскими лібералами настав великий переполох з причини послідних виборів до ради громадскої. Сила обох партий в раді громадскій, антисемітів і лібералів єсть тепер така, що 64 антисемітів стоїть против 74 лібералів. Ще трохи а пос. Люеґер готов стати бурмістром Відня.

В ночи з 1 на 2 с. м. підкинув хтось в Будапешті під памятник ґен. Генціого бомбу, котрої експльозия була так сильна, що коли-б она була близше памятника, була би єго роз садила. О сей злочин підозрівають якогось редактора Селеша.

З Петербурга доносять, що цар готов признати деякі пільги российскій прасї, а петиция российских писателїв і журналїстів в сїй справі і жалоби на российску цензуру мали бодай той успіх, що цар казав мінїстрови справ внутрішних здати собі з тої петициї справу. В Росиї вже й то богато значить.

З Сімоносакі доносять, що Японцї первістно ставили дуже трудні услівя в справі застановленя кроків воєнних, але по замаху на Лі-Гунґ-Чанґа на жадане мікада заключено застановленє воєнних кроків аж до 20 с. м. Угода ся обіймає хіньскі провінциї Тієн-тсін, Печілї і Шан-тонґ. Обом сторонам вільно там розпоряджати своїми войсками, але не вільно їх збільшати анї привозити материялів воєнних. Злочинця, що стрілив до Лі-Гунґ Чанґа, засуджено на ціле житє до криміналу.— Японцї забрали вже від 26 м. м. громаду островів звану Пескадорео.

Новинки.

Львів дня 3 цьвітня 1895

— **Конкурси.** Окружна рада шкільна в Мостиcках розписує конкурс на кільканайцять учительских посад в мостискім повітї з речинцем до кінця цьвітня с. р. — Дирекция промислової школи у Львові розписує конкурс на дві посади дїйстних учителїв, а то для науки модельованя і для науки будівництва. Платня обох учителїв виносить по 1200 зр. річно і по 300 зр. додатку. Подання треба вносити до 25 цьвітня до ц. к. Мінїстерства просьвіти.

— **Виклад руского язика і лїтератури в унїверситетї львівскім** має уладити ся поки-що в той спосіб, що язик буде викладати проф. Калїна а лїтературу др. Олександер Колесса, яко приватний доцент.

— **На послїднім засїданю виділу „Просьвіти“** поручено тимчасову адмінїстрацию купленої каменицї директорови канцеляриї „Просьвіти“ дру Костеви Левицкому і порішено разом з відпоручниками Рускої Бесїди, Бояна, Клюбу Русинок, Ватри і наукового товариства ім. Шевченка виглядати в закупленій каменици відповідні уміщення. З вчерашним днем перейшла каменица в фактичне посїдане „Просьвіти“, але перенесене товариств до неї може наступити аж в осени с. р., бо ще не покінчились позаключувані контракти з партиями. По полагодженю кількох дрібнїйших справ адмінїстрацийних принято до „Просьвіти“ 37 нових членїв.

— **П. Ярослав Вахнянин** родом з Перемишля одержав на краківскім унїверситетї степень доктора медицини.

— **Зміна власности.** Маєтність Затварницю, простору около 6000 морґів купив п. Мразек від дотеперішного властителя ґр. Едварда Мицельского.

— **Підмоги на будову шкіл.** З фонду призначеного соймом за 1894 р. на підмоги для громад на будову шкіл в сумі 7000 зр. одержали від краєвої ради шкільної громади всхідної Галичини: Вібрка 500 зр., Стрілиска нові бобрецкого повіта 400 зр., Чешанів 500 зр., Пароль 500 зр., Болехів 300 зр., Долинка в долиньскім повітї 100 зр., Полохів руский в долиньскім повітї 300 зр., Саломонова гора в долиньскім повітї 50 зр., Волоске село в долиньскім пов. 250 зр., Перемишляни 500 зр., Маґерів 500 зр., Яцьмир і Посади яцьмирскі в сяніцкім повітї 400 зр., Маріямпіль в станїславівскім повітї 200 зр. — Виділ краєвий надїлив підмогами з своєї сторони з фонду на будову шкіл з р. 1872 отсї громади: Борщів 300 зр., Озеряни, борщівского повіта, 300 зр., Войнилів калуского повіта 350 зр., Рудки 400 зр., Старемісто 350, Клещівню, рогатиньского повіта, 100 зр., а крім того кілька громад в західній Галичинї.

— **До ради управляючої „Гуцульскої спілки“** промислової в Коломиї вибрано: о. Николая Лепкого, пп. рад. Павла Ільницкого, адв. дра Северина Даниловича, дир. Василя Нагірного, Йосифа Тисовецкого, судию Антона Чубатого, купця Теодора Величка, дра Тадея Красницкого і Кароля Глуховского. Головою ради вибрано о. Николая Лепкого, заступником голови рад. Павла Ільницкого.

— **З „Народної Торговлї“.** Впр. оо. духовним предкладаємо отсим прошене, щоби зволили звернути увагу своїх парохіян, щоби з надходячими сьвятами за своїми домашними потребами, а Хв. Братства церковні за сьвітлом для церков заходили до складів наших. — Впов. Господинь просимо при закупнї своїх потреб сьвяточних також не поминати наших складів, а ми доложимо всякого стараня, щоби по можности людскій задоволити товаром і цїною. — При сїй нагоді позволимо собі пригадати на насїнє, яким заосмотрили ми склади наші, як також на дріжджі найлучшої якости, які продаємо по 1 зр. 20 кр. за кільограм. — *Дирекция.*

— **„Дім працї“** заснований у Львові кн. Леоновою Сапіговою показує ся нинї за малий внаслїдок великого припливу убогих, бажаючих найти в нїм опіку і притулок. З тої причини рішила п. намістникова ґр. Мария Баденьова відкликати ся до жертволюбности публики і зарядити складку на будову нового дому. Гроші на сю цїль приймає купець п Дрекслер при площи Капітульній у Львові, а инші жертви як цеглу, камінь, пісок і т. ин. радник будівництва в намістництві п. С. Гаврішкевич.

— **Убийство.** В чаґрівскім лїсї коло Букачовець знайдено тїло убитої молодої жінки. Переведене жандармами слїдство викрило, що убито єсть з Букачович і називає ся Анною Доброховскою та що єї убив власний єї чоловік Тимко, за котрого віддала ся в осени минувшого року.

— **Шайку злодїїв** викрила жандармерия в Кутах. При ревізиї в хатї одного з прихоплених злодїїв знайдено цїлий склад покрадених річий. Був там цїлий маґазин муки, сушеної риби, збіжа, подушок, срібла і всїляких иньших предметів. Пошкодовані суть по найбільшій части жиди купцї, а злодії також жиди. — Шайку злодійску викрито також і у Львові. Тут змовив ся був слуга офіцирский А. Кон з термінатором годинникарским Ф. Ріхтером, що обкрадуть трох

гадувати ся, що то суть пасма гір, котрих вершки суть покриті снїгами. Ґір тих, коли они стоять, що так скажемо, по середині марса, не можемо добачити длятого, що сама планета єсть за далеко від нас віддалена. Аж тогди, коли марс стане так, що гори ті прийдуть з боку на нїм, а сьвітло сонця їх осьвітить, стають они видні. Однакож нема ще й доси певности, що то суть дїйстно гори, бо деякі звіздарі суть того погляду, що то лиш ясно осьвітлені хмари на марсї.

Зібравши тепер все разом, що доси знаємо о марсї, послухаймо, які суть найновійші здогади о природї сеї планети, оперті на повисших спостереженях.

Вода, лїд і воздух, котрі вже тепер зрівнують нашу землю чим раз більше, а колись єї таки зовсїм зрівнають, зрівнали поверхню марса вже так значно, що там суха земля вистає понад воду ледви ще на кілька стіп. Внаслїдок того і тамошні моря стали дуже мілкими, бо на їх дно нанесла вода землю. Води там сорозмірно до воздуха більше як у нас на землї, але длятого що воздуха там менше і він рідший, то й вода може там кипіти при меншій теплотї (може при 60 степенях Цельзия), пара може там лекше творити ся і воздух там єсть більше вогкий, як у нас. Що на марсї творять ся рідко хмари, походить з того, що там воздух не сягає високо в гору, бо хмари і дощі творять ся аж тогди, коли великі маси воздуха, переповнені парою, мішають ся з собою; на марсї они задля малої висоти не можуть мішати ся. За то на обох бігунах з пари у воздусї творять ся снїги і оба бігуни покривають ся ледом, котрий, коли топить ся, викликує повінь. То дїє ся особливо на полудневім бігуні і вода пливе тогди мілким морем до сухої землї на північній півкули. Серед таких обставин, річ легко зрозуміла, що та земля, котра підчас зими ледви по кілька стіп вистає понад воду, в лїтї заливає ся водою, а коли на марсї суть якісь люди, то они певно вже мілїони лїт тому назад старали ся забезпечитись від тих повений, або ще й осушити землю, що не дуже глубоко стояла під водою, в той спосіб, що поробили не конче високі греблї та гати, подібно, як то зроблено у нас в значній части в Голяндиї.

Коли то припустимо, то й зараз стане нам зрозуміло, яким способом до кільканайцяти годин можуть утворити ся величезні канали. Правда, що викопане таких каналів після нашого понятя річ майже неможлива. Але щоби такий канал зробити, досить єсть поробити з обох боків греблї на 2 до 3 стопи високі, а відтак розвалити гать від сторони моря; вода піде тогди помежи греблї і покаже ся канал. Ті греблї можуть бути вже наперед пороблені, але ми їх не видимо, бо они занадто низькі. Чи такі греблї уставити на 50 метрів або на 50 кільометрів широко, то все одно; на то не треба анї більше часу, анї більше роботи. Коли-б дальше припустити, що ті канали, подібно як наші, служать до перевозу людий і товарів, то можна би собі також подумати, що тамошні люди задля мілкости води їздять на широких тратвах, котрі роблять ся в каналї і стоять там вже готові до часу, коли має ся впускати вода до каналу. Вода впускає ся мабуть тогди, коли лїд на бігуні топнїє і треба би ще добре придивити ся, чи ті канали зачинають дїйстно наповняти ся тим боком, що звернений до бігуна. Вода з моря не підмиває гатий, бо раз задля низького і рідкого воздуха на марсї нема вітрів і вода не збиває ся у филї, а відтак мілкість моря не допускає також до творення ся филь.

Ще скорше може бути, що ті канали служать до наводнення землї, бо й длячого-ж би мали они бути так широчезні, як не длятого, що суть дуже мілкі та що задля малої сили ваготи на марсї вода пливе лиш поволи і не могла би инакше в достаточній скількости напливати, тим більше, що она на марсї ще й скорше парує, як у нас. Сей погляд стає ще імовірнїйший, коли припустимо, що люди на марсї суть далеко більше розвинені, як ми, та що там настало перелюдненє, котре змушує їх помагати собі в рільництві такими каналами. Греблї взглядно гати сиплють ся може величезними паровими машинами, а то що ми уважаємо за більше або менше виразні канали, суть лиш більше або менше наводнені поля, на котрих росте риж або якісь подібні водні ростини. Але як би й не було, то великі розміри марсових каналів не можуть нас ще ніяк відводити від здогаду, що на марсї можуть бути люди подібні до нас.

Повисший погляд потверджують майже вповні послїдні спостереженя Льовеля із звіздарні в Аризонї. Зміна пор року грає на марсї велику ролю і єсть для тамошного житя ще більшої ваги, як у нас. Снїги і леди, які збирають ся зимовою порою на полудневім бігуні, суть причиною всїх тих незвичайних змін, які видимо на марсї. Льовель звертає увагу на то, що вода на марсї переважає на єго полудневій части, а на рівнику і дальше на північ переважає вже земля. Здає ся, що марс мав перед многими а многими тисячами лїт далеко більші моря, як нинї, як то подібно єсть тепер у нас і було мабуть колись на місяци. Наші моря суть ще повні, на місяци они вже висо-

офіцирів, а щоби скрадені річи могли тим лекше продати, змовились з жидами похатниками Кнопфом і Розанером, котрі мали приїхати по річи критим возом з мішками і заплатили за них гуртом 200 зр. Тимчасом ціла змова вийшла на верх і вчера заким ще змеркло ся і заким приїхав віз, полиция арештувала злодіїв.

Господарство, промисл і торговля.

Товари корінні.

(Дальше).

Продукция ванілї і єї роди. Ваніл̄ю управляють нині в Мехіку і Бразилиї, на островах Цейльон, Ява, Бурбон, на острові Маврикія і на Мадаґаскарі. Овочі ванілї збирають ся, заким ще зовсім доспіють. Суть то табілки, звані в торговли звичайно стручками, довгі на 20 до 30 центиметрів, зелені, в перекрою трохи триграначсті, з заокругленими боками, мясисті і повні в середині дуже дрібоньких зерен, котрі спочивають в ясно-жовтім густім соку. В сім соку містить ся бальсамічне твориво, зване ванілїною. Зірвані стручки кладуть ся на сонци, щоби зівяли, а скоро загріють ся, завиває ся їх у вовняні плахти і так виставляє ся їх через день на сонце а на ніч ховає ся під стріху. Стручки наберуть тогди брунатної або темно-сїрої барви, і властивого їм запаху. Опісля сортує ся їх, помащує ся з верха какаовим олїєм, щоби не дуже висихали та щоби їх хробаки не точили, вяже ся в сніпки по 50 штук, а з сніпків робить ся вязанки по 20 штук і пакує ся в бляшанні коробки.

Розріжняємо головно слїдуючі роди ванілї: 1) Мехіканьска, найлїпша, але замітна тим, що зі всїх родів має в собі найменше ванілїни. Мехіканьска ваніля має три сорти: *а)* стручки довгі до 30 центиметрів, темно червоно брунатної барви, при кінци трохи закривлені з повздовжними бороздами, вкриті часом кришталиками, — найлїпша сорта; — *б)* дика ваніля або „цімаррона“ — гірша сорта; *в)* зовсім висушені стручки — найгірша сорта. — 2) Бурбоньска ваніля, ріжнить ся від попередної головно тим, що має в собі далеко більше ванілїни, стручки значно менші; она появляє ся тепер найбільше в торговли. — 3) Явайска ваніля з грубою верхною шкіркою. — 4) Бразилїйска ваніля, коротка, жовто брунатна, більше круглава як плоска, має слабий запах.

Доброта ванілї, єї ужиток, переховуванє і фальшованє. Ваніля має в собі твориво зване „ванілїною“, котре надає єї властивого їй запаху і смаку; оно знаходить ся головно в тім ясно-жовтім бальсамічнім слизї, в котрім спочивають дрібосенькі чорні, як порох до стріляня зеренця. Ванілїна кристалїзує ся в дрібоньких кришталиках, котрими иноді вкриває ся цїлий стручок. Ваніля дїлає оживляючо на орґани травленя але також роздразнює орґани родові. Добра ваніля повинна бути гнучка, мясиста, не суха але й не дужа мягка, з тонкою верхною шкіркою, масна, блискуча темної барви і довга. Чим она довша тим і лїпша, тим дорожше платить ся. Дуже тонка, зісохла і тверда, жовто-брунатна єсть лиха, а ще лихша коли стручки суть порозпукані. Ваніля, що не має на собі кришталиків, єсть звичайно не добра.

Ванілї уживає ся головно до фабрикациї чоколяди і лїкерів, а відтак до деяких страв і тїст. Ванілю треба переховувати в добре замкнених коробках в сухім і холоднім місци, та обвивати ще станїолем, щоби не плїснїла і не висихала.

Давнїйше фальшовано ванілю далеко більше, як тепер, бо штучно роблена ванілїна з коніферини, творива, яке знаходить ся в сосновім четиню (шпильках соснових), може єї зовсім заступити. Найбільше фальшують ванілю в той спосіб, що витягають з неї ванілїну через мочене в алькоголю, а відтак намащують стручки перуаньским бальсамом і посипують штучними кришталиками. Так само надають лїпшого виду злежалим і висохлим стручкам. Ванілю намащену перуаньским бальзамом пізнати по тім, що коли єї стиснуть в білім папери, то на нїм лишить ся брунатна пляма. Яко суроґат ванілї уживають т. зв. „ванільон“ або ґваярску ванілю з Ля Ґваяри у Венецуели. Стручки сеї ванілї суть подібні до правдивої, але короткі, широкі і грубі; як ваніля стиснена в папери лишає на нїм по собі товсті, брунатні плями.

Додаток.

Перцюга або паприка, звана також турецким або іспаньским перцем, єсть то овоч з ростини, котру дуже часто садять і у нас по огородах а котра належить до того самого рода, що бараболї, тютюн і німиця. Овоч тої ростини, довга, при насадї ширша на вершку кінчаста, здута табілка, котра має в собі богато білих плоских і круглавих зеренець, єсть зразу зелена а відтак червона. Та червона краска походить від творива в ростинї, котре розпускає ся в товстих олїях але не розпускає ся у водї. Овоч перцюги головно же шкірка табілки має смак дуже острий, пекучий, котрий на шкірі викликує аж запалене. Звістно загально, що лиш через само зриванє зеленої перцюги, а відтак дотикає ся необмитими руками очий, можна їх собі так затерти, що они печуть як огнем. Перцюга єсть улюбленою приправою до всїляких мясних страв на Угорщинї, в Іспанії і Грециї а в новійших часах стали єї уживати досить загально і у нас. Паприкована солонина звістна загально. Дозрілу, червону перцюгу товче ся на дрібний порошок і уживає ся як перцю до всїляких страв. В сїм видї появляє ся она і в торговли а головним ринком для єї торговлї єсть Будапешт. Перцюгу фальшують дуже часто мішаючи єї пів на пів з потовченою червоною цеглою. Цїлої перцюги уживають дуже часто при квашеню огірків, головно так званих корнїшонів, або огірочків і она єсть також головною складовою частию улюбленої в Англії приправи званої Міксед піклес (Mixced Pickles т. є. „мішана приправа.“) Перцюга уживаєсь також яко лїк против нестравности і від упорної пропасницї а з неї роблять тинктуру перцюгову. Несовістні купцї підправляють нею оцет, щоби надати єму острійшого смаку.

ТЕЛЄҐРАМИ.

Відень 3 цьвітня. У п. президента мінїстрів кн. Віндішґреца відбуло ся вчера велике приняте, на котрім явило ся множество гостий, найвисші достойники сьвітскі і духовні, амбасадори і посли, члени Палати панів і Палати послів.

Білград 3 цьвітня. Королева Наталїя має тут приїхати перед великодними сьвятами і перебуде через шість недїль.

Рим 3 цьвітня. Вибори до парляменту відбудуть ся дня 19 мая с. р.

Рух поїздів зелїзничих

важний від 1 мая 1894, після львівск. год.

Відходять до

	Поспішний		Особовий			
Кракова	3·00	10·46	[illegible]	11·11	7·[illegible]1	—
Підволочиск	6·44	3·20	10·16	11·11		—
Підвол. Підзам	6·58	3·32	10·40	11·3[illegible]		—
Черновець	6·51		10·51	3·31	11·06	—
Стрия	—		10·26	7·21	3·41	7·44
Белзця	—		9·56	7·21	—	—

Приходять з

Кракова	3·08	6·01	6·46	9·36	9·36	—
Підволочиск	2·48	10·06	6·2[illegible]	9·46	—	—
Підвол. Підзам.	2·34	9·4[illegible]	9·21	5·55	—	—
Черновець	10·16	—	7·11	8.13	1·03	3·38
Стрия	—	—	9·23	9·10	12·45	—
Белзця	—	—	8·24	5·21	—	—

Числа підчеркнені, означають пору нічну від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано.

В інформацийнім бюрі ц. к. австр. зелїзниць державних у Львові ул. Третого Мая ч. 3. (Готель Імперіяль) продає ся білети полосові і окружні, пляни їзди і тариф у форматї кишеневім і дає ся інформациї в справах тарифових і перевозових. У тім бюрі, а також у такім самім бюрі у Відни (I. Johannengasse 29) удїляє ся устних або письменних пояснень в справах служби на ц. к. австр. зелїзницях державних. О скілько підручники зізваляють, можна також засягнути інформаций що до решти австро-угорских і заграничних зелїзниць.

хли, а марсові стоять по серединї — досихають; на нїм суть ще й більші моря, але суть вже й такі, котрі лиш по трохи, або лиш в певних часах суть наповнені водою. Льовель слїдив пильно за тим, як топив ся лїд на полудневім бігуні, і видів, як в міру того, як зменшала ся покрива ледова, береги єї ставали що раз темнїйші і той темний край їх тягнув ся на кількасот миль далеко. Була то очевидно вода з розтопленого леду. Але він добачив також, як від тої темної води з леду розходились темні струї в тоті сїрі пятна на марсї, котрі уважають ся загально за менші моря і озера, а котрі відтак борзо і в цїлій своїй ширинї так само темнїли — то очевидно они наповняли ся водою з розтопленого леду. Але ось по якімсь часї показало ся инше з'явище: темні площі почали поволи блїднїти, аж наконець стали червоно-жовті, як взагалї суха земля на марсї, і границь їх вже не було видко — они затерли ся. Вода, видко, скінчила свою ролю і щезла зовсїм, лиш не знати, де подїла ся. Се з'явище пояснює Льовель так: тоті сїрі пятна або площі, то були доли, наповнені лиш дуже мілко водою; в них зробили ся мочари, они заросли всїлякими ростинами, а від того щезла їх темна барва і затерлись границї від сторони сухої землї. Ба, наконець стала майже цїла полуднева половина марса рівномірно червоно-жовта і ледви лиш що слїд було на нїй видко темні пятна. Підчас того представляли канали цїкавий вид: они ставали насамперед темні на своїх полудневих кінцях, там, де виходили з озера або моря, і були видні в цїлїй своїй ширинї; чим дальше на північ, тим були они блїдші. Не що иншого, лиш то підходила в них вода з полудня на північ і розливала ся по сухій земли. Єсть то ясний доказ того, чого давнїйше лиш догадувано ся, а то, що канали ті служать дїйстно до того, щоби спроваджувати воду з розтопленого леду на суху землю. В деяких случаях спливають ся канали з ріжних сторін у спільне, круглаве, темне пятно. Здає ся, що то єсть спільний збірник на воду. Сї спостереженя оправдують вповнї здогад Льовеля, що канали на марсї суть штучним утвором; они оправдують також повисший здогад, в який спосіб можуть бути ті канали зроблені.

Тепер же ще послїдне питанє: чи на марсї живуть ще дїйстно якісь люди, чи може ті канали суть лиш останками з давних часів, дїлом марсових людий, котрі вже давно вимерли? Коли зважимо, що всякі будови водні псують ся дуже борзо, скоро їх добре не доглядає ся і не направляє ся, то мусимо прийти до переконаня, що тих каналів не було би так добре і так виразно видко, коли-б там хтось не старав ся о то, щоби їх удержати в добрім станї. В дальшім наслїдку з того мусимо припускати, що ще й нинї на нашім сусїдї, на планетї марсї, живуть якісь розумні, мислячі і сьвідомі свого житя твари — що там суть якісь люди. Як они виглядають, як суть збудовані — то позістане для нас загадкою, але з їх дїл можемо здогадувати ся, що они мислять так само як і ми, так само видять, чують і чувствують, так само розмавляють як і ми, ба що то суть люди, котрі своїм знанєм стоять з нами на рівнї, а може навіть нас перевисшають.

За редакцию відповідає Адам Коцковский

І Н С Е Р А Т И.

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.